

YENİDEN TECHİD-İ TEDRİSAT!

Meriç Kul

Ne yazık ki Türk halkının son yıllarda dil konusunda yeterince hassas olmadığını görüyoruz. Bunu anlamak için Ankara Bahçelievler 7. Cadde ya da İzmir Kıbrıs Şehitleri Caddesi ya da aklınıza gelen herhangi bir işlek cadde boyunca baştan aşağıya bir yürüyüşe çıkmanız ve dükkân isimlerinin ne kadarının Türkçe ne kadarının yabancı dilde olduğunu görmeniz yeterli. Sahi bir de o Amerikan aksanıyla Türkçe konuşan radyo-televizyon sunucularına ne demeli? Son yıllarda İngilizce isimle türeyen kimi dergi, gazete ve televizyonlar da cabası.

Şimdi sizlere sormak istiyorum: İçinizden kaç yabancı dilde bir gazete, TV ya da mağaza vs. ismini görünce yadırgıyor? İşte bunu yadırgamıyor –buna alışmış- olmamız ya da yeni açtığımız bir dükkâna isim verirken yabancı dili tercih etmemiz ya kendi dilimizden utanır hâle geldiğimizi ya da birtakım sebeplerden dolayı yozlaşmakta olduğumuzu göstermez mi?

İşte bu nedenleri bulma noktasında, ortaokul, lise ve üniversiteyi -Türkiye’de -ingilizce okumuş olan bana göre, ‘yabancı dilde eğitim’i ciddi ciddi mercek altına almalıyız. Yazının devamında bunu deneyelim.

Yabancı dilde eğitim mi? Yabancı dil eğitimi mi?

Öncelikle yanlış anlaşılmaya fırsat vermemek için ‘yabancı dilde eğitim’le ‘yabancı dil eğitimi’ni birbirinden ayıralım. Benim karşı olduğum ‘yabancı dilde eğitim’dir. Yani, ortaokul ve lisede matematik, fen derslerinin; üniversitede tüm derslerin -teknik mühendislik derslerinden tutun da sosyal felsefe, siyaset, tarih derslerine kadar- yabancı dille okutulmaya çalışılmasıdır. Ama öbür yandan ‘yabancı dil eğitiminin’ çok daha sağlıklı verilmesini destekliyorum. Yani lise mezunu her vatandaşımızın en azından orta derecede İngilizce sahibi olmasını sağlayacak şekilde eğitim müfredatımızın ve altyapımızın gözden geçirilmesi gerektiğini savunuyorum. İşte bu noktada iyi bir yabancı dil öğrenmek için birçoklarımızın sandığı gibi yabancı dilde eğitim vermemeliyiz. Teknik dersleri anadilimizde değil de yabancı bir dilde verince daha iyi bir yabancı dile sahip olacağımız fikri yanlıştır. Tam tersine bu uygulama fayda getirmediği gibi birçok da zarar getirmektedir. Yazının bundan sonrasında o zararları tek tek masaya yatıralım:

Yabancı dilde eğitimin zararları:

• Eğitimin kalitesi düşüyor.

Yabancı dilde eğitimle ilgili ilk sorgulanması gereken nokta, eğitim kalitesine etkisi. şunu kabul ettik değil mi: Yabancı dille ders anlatmak ve anlamak elimizdeki eğitim kadrosunun da yetersizliğinden dolayı zor. Bugün yabancı dille eğitim yaptığı iddiasındaki ortaokul ve liselerde tam bir komedi yaşanmakta. Sınıfa gelen öğretmen Türk, çat pat İngilizce’si ya var ya yok; öğrencilerin hepsi Türk, karşılıklı yabancı dilde ders işleme tiyatrosunu oynuyorlar. Sonuçta -asıl önemli olan- dersin içeriği tam anlatılamıyor ve anlaşılıyor.

O zaman iki öneri çıkıyor karşımıza: Bir, yabancı dilde eğitimden vazgeçmek; iki, kullandığı yabancı dile daha hâkim öğretim görevlilerini görevlendirmek. Sanki ikinci öneri daha geniş kabul görüyor gibi ama atlanan bir nokta var: siz ne kadar yabancı dile hâkim eğitimciler bulursanız bulun, hiçbir zaman kendi anadilinizdeki verimi yakalayamazsınız. Bu konuda Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu diyor ki: *"Bir çocuğa kendi dilinde fiziğin derin kavramlarını anlatsanız anlamaz. Ona bir de yabancı dilde anlatmaya çalışsanız hiç anlamaz. Böylece ne fizik, ne İngilizce öğrenebilir. O arada kendi dilimizi de unuttur."* (Leyla Tavşanoğlu’yla Röportaj, 10 Ocak 1999, Cumhuriyet)

• Dilin yozlaşması ve kültürün zedelenmesi:

Yabancı dilde eğitimin bir diğer zararı, dilin, dolayısıyla kültürün yozlaşmasında önemli rol oynamasıdır. Bir milletin var oluş sebebi olan kültür birliğinin zedelenmesi için ilk önce dili yozlaştırılmalıdır. Bunun tarihte sürü sepet örneği var. Bu örneklerden bir ikisini anlatması için lâfı birine bırakalım:

Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu, Atatürk’ün kurduğu Türk Eğitim Derneği’nin (TED) Yenisehir

Lisesi'nde Türkçe eğitim alıp (yabancı dil dersleri ile İngilizce'yi öğrenip) ABD'ye gidiyor. Burada kendi ortaya attığı tezlerle 26 yaşında dünyanın en genç profesörü unvanını kazanıyor. Dünya basını kendisinden "300 yıldır batının en genç profesörü" diye söz ediyor. Bakın o bu konuyla ilgili neler demiş:

"Bakın tarihte Romalılar Keltlere ne yaptılar: Yıllarca savaştıktan sonra Keltleri öldürmenin gereksiz olduğunu düşünmüşler ve onlara dillerini unutturarak istediklerini yaptırmaya karar vermişler. (...) İngilizler İrlanda'da yıllarca benzer işler yaptıktan sonra Roma'nın marifetlerini çok iyi inceledikleri için 1890'da Yükseköğretim Kurulu diye bir kurul kurmuşlar. Başında da İrlanda'daki İngiliz Valisi. Bakın, İrlanda asıllı bir dostum var. Geçenlerde Türkiye'ye gideceğimi söylediğim zaman neler yapacağımı sordu. Ben de ders filan vereceğimi, ama derslerin İngilizce olduğunu söylediğimde yerinden zıpladı: 'Ne? Bize yaptıkları o alçaklığı size de mi yapıyorlar? Bu, kültürel soykırımdır.' diye bağırdı." (Leyla Tavşanoğlu'yla Röportaj, 10 Ocak 99, Cumhuriyet)

• **Tevhid-i Tedrisat (öğretimde birlik):**

Aslında çok uzağa gitmeye hiç gerek yok ki, Tevhid-i Tedrisat (öğretimde birlik) Kanunu neden çıkarılmıştı? Tanzimat sonrası Osmanlı'da durum neydi? Bir yanda tekke ve zaviyeler, dini eğitim veren kurumlar; öbür yanda yabancı dilde eğitim veren 'misyoner' okulları. Ve bu iki ayrı kaynaktan üreyen iki ayrı aydın tipi: Birincisi, Osmanlı'yı geçmişe çekmeye meraklıdır, sözüm ona padişahçıdır, hilâfeti savunur; ikincisi, körü körüne Batı hayranıdır, kendi milletine güvenmez, çözümünü yabancıda arar, hani şu 'mandacılar' işte. Bu iki aydın tipi birbirini yiyedursun, o koskoca gemi -Devlet-i Aliyye - batmış, gitmiştir, sularda kaybolmuştur. Koca Osmanlı'nın çöküşünü çok iyi analiz eden Atatürk yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitimde ikiliğe önlem olarak Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu uygulamaya koymuştur. Kendisinin bu konudaki hassasiyetini şu satırlarında görmek mümkündür:

*"Tanzimat döneminde sona eren Osmanlı saltanatı, öğretimin birleştirilmesine başlamak istemişse de bunda muvaffak olamamış ve aksine bu hususta bir 'ikilik' bile meydana gelmiştir... **iki türlü eğitim bir memlekette iki türlü insan yetiştirir, bu ise duygu ve düşünce birliğine ve dayanışma amaçlarına tamamiyle aykırıdır...**"* (Türk Devrim Tarihi, 3. Kitap, Şerafettin Turan)

Bugün insanımızda dilini hor görme, yabancı dile özenme, kendi dilinden utanmanın da kökeninde bu sebep yatar. Nasıl mı? İki çeşit öğrenci yetişiyor. Birincisi, yabancı dilde eğitim alarak, öbürü yabancı dil dahi öğrenemeyerek. Doğal olarak, ikincisinde birinciye karşı bir özenme hissi oluşuyor; birincisinde de bir üstünlük hissi. Yani kısaca, yabancı dil 'sınıf atlama aracı' olarak görülüyor. Ve bu da gecekondu mahallesinden inip de kaset çıkaran Ahmet'in şarkı sözlerinde kendini gösteriyor. Ya da yeni açtığı dükkâna İngilizce isim koyarsam daha fiyakalı olur, diye düşünüyor bazı arkadaşlarımız. Bir bakmışsın bizim "Berber Halis" olmuş "Hair Designer Halis".

• **Türkçe'nin gelişimini engelliyor.**

Bu kadar mı yabancı dille eğitimin zararları? Öyle olsa Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden Prof. Dr. Cavit Kavcar yabancı dilde eğitimin verdiği zararları bir solukta şöyle özetler mi:

"İşin acı ve düşündürücü bir yanı da, yabancı dille öğretim yapan kurumlarda okuyan Türk çocuklarının Türkçeyi ihmal etmeleri, giderek unutmaları, özellikle yazılı anlatım yetersizlikleri içine düşmeleri ve kendi dillerini küçümseyip hor görmeleridir. İşte en büyük tehlike de burada yatıyor. Anadilinin yetersiz olduğu inancı ile yetiştirilen bir genç, kendi diline ve kültürüne nasıl saygı duyacaktır. (...) Türkçe'nin bilim dili olarak yetersiz olduğu öne sürülüyor. Eksik yanları elbette vardır ve bu, her dil için söz konusudur. Peki böyle bir durumda yapılması gereken şey, dilimizi tümüyle bir kıyıya atmak mıdır, yoksa kendi olanaklarıyla onu geliştirmeye ve zenginleştirmeye çalışmak mı? Yetersiz ve eksik diye dilimizi kendi yazgısına bırakırsak, Türkçe bir bilim ve kültür dili olarak nasıl ve ne zaman gelişecektir? İşte hiç düşünülmeyen ve gelecek açısından büyük tehlike oluşturan sorun burada." (30 Eylül 1999, Cumhuriyet)

Kısaca, yabancı dilde eğitimin sonucu şu: yabancı dilde eğitim ve onun devamı olarak, insanın öz benliğinden kopması; 'onlar' gibi olması, 'bizden' olmaması, kendine yabancılaşması; 'onlar' gibi düşünmesi ve 'zamanı gelince', 'onlar'ın dediklerini yapması! (Attilâ İlhan, 2 Ağustos 2000, Cumhuriyet)

O zaman hâlâ yabancı dille eğitimde diretmek niye? Bunun kendi elimizle ipi kendi boynumuza geçirmek olduğunu görmüyor muyuz? Hele bir de Mustafa Kemal'in koyduğu asıl hedef olan 'çağdaş medeniyetler seviyesine' yükselmek için yabancı dilde eğitim olmazsa olmazdır diyenler ne kadar büyük bir çelişkiye düştüklerinin farkındalar mı?

Yabancı dilde eğitim yerine anadilde eğitim:

Yabancı dilde eğitimin zararlarını ortaya koyduk; peki alternatif çözüm önerimiz nedir? Anadilde eğitime geçiş. İkiliği ortadan kaldırış. Yani yeniden Tevhid-i Tedrisat. Ve yabancı dilde eğitim için harcadığımız enerjimizi, finansmanımızı yabancı dil eğitimine aktarmak. Lise mezunu herkese en azından orta düzeyde bir İngilizce öğretmek. Yukarıda saydığımız gibi, eğitim kalitesinin artmasından Türkçe'nin bilim dili olarak gelişmesine kadar birçok faydanın kapısını açacak anahtar budur.

Ama bakın hâlâ ikna olmayan bazı arkadaşlar var. Diyorlar ki: Atladığın iki nokta var: Birincisi, "Anadilde eğitim için Türkçe kaynaklar yeterli mi? Yeteri kadar çeviri mevcut mu?" İkincisi, "Bugün dünyada birçok eser ve araştırma İngilizce (ya da bir başka yabancı dilde) yayınlanıyor. Yabancı dilde eğitimi terk edersek bu kaynakları nasıl takip edeceğiz? Dolayısıyla bilimi ve dünyayı nasıl takip edeceğiz?" Gelin şimdi de bu iki soruya cevap verelim:

Türkçe kaynak ve çeviriler yeterli mi?

Bugün yeteri kadar Türkçe kaynak yoksa nasıl oluyor da Türkiye'nin en köklü ve seçkin okullarından İTÜ ve bölümlerinden Mülkiye yıllardır en başarılılar listesinde hep tepelerde? Kaldı ki, eli kalem tutan binlerce bilim adamımız, profesörümüz var. Bunca değerli uzmanımız kaynak eksikliğini gideremezler mi? çok da iyi yaparlar o işi. Bugüne kadar fırsat verildi de mi yapmadılar? Öyle olsa Dr. Hüner Tuncer şöyle feryat eder mi:

"Üniversitelerimize "yardımcı doçentlik" ya da "doçentlik" kadrosu için başvurduğunuzda, ilgili rektör ya da dekanların şu sorusuyla karşılaşıyorsunuz: 'Sizin hiç yabancı dilde ve yabancı bir ülkede yayımlanmış bir yayınız var mı?' Bu soruya ben şöyle bir yanıt veriyorum: 'Hayır efendim, benim kendi alanımda Türk üniversite öğrencileri için yazdığım meslek kitaplarım ve yayımlarım var. Ancak, yabancı dil bilip bilmediğimi öğrenmek istiyorsanız, bu yayımlarımı büyük ölçüde yabancı dilde yazılmış eserlerden yararlanarak gerçekleştirdim. Ben bir Türk aydını olarak, kendi ülkemin dilinde eserler vermek ve kendi insanıma kendi dilimde hitap etmek isterim.' Böyle bir yanıt verdiğiniz takdirde, "gözde" üniversitelerimizde size iş verilmiyor." (Dr. Hüner Tuncer, 1 Haziran 98, Cumhuriyet)

Yabancı dilde eğitimi terk edersek bilimi, dünyayı nasıl takip edeceğiz?

Dikkat edin, ben İngilizce (ya da başka bir dil) öğrenmeyelim demedim ki. Kalkıp da teknik derslerde İngilizce havanda su döveceğimize İngilizce dil derslerini çok daha pratiğe yatkın hâle getirelim; finansmanımızı da, enerjimizi de 'teknik dersleri İngilizce verme' tiyatrosuna değil, İngilizce dil dersine aktaralım. Teknik terimleri öğrenmek için de, meselâ, bölümün içeriğine uygun 'teknik terimler' dersleri verebiliriz. O zaman henüz çevrilmemiş kaynakları çok daha rahat takip edebilecek İngilizce'ye sahip olacağımız gibi Türkçe'mizin de bilim dili olarak gelişmesinin önünü açarız. Ve de şu yabancı dil özentiliğinden de kurtulmaya başlarız.

Sahi gelişmiş devletler bu konuda ne yapıyor? Hepsinin anadili İngilizce olmadığına göre onlar da bir yol bulmuş olsalar gerek. Meraklısı bilir, Fransa'da eğitim dili Fransızca'dır, Almanya'da Almanca, Hollanda'da Hollanda'ca, İsveç'te İsveççe vs. Sadece bazı yüksek lisans programlarında –o da kimi okullarda– İngilizce olabilir, o da uluslararası öğrenci (beyin göçü) çekebilmek içindir. Doktorayla beraber tekrar anadiline döner. Hele Japonya çok daha ilginç bir örnek. Japonya'da eğitim dili Japonca olduğu gibi çoğu okulda İngilizce de öğretilmez. Ama çeviri işine devlet tarafından çok büyük finansman ayrılır. Ve Japonların bugün bilimdeki ve dünyadaki yeri ortada.

O zaman neden bunca yıldır yabancı dilde eğitim olmazsa olmaz diye düşündük?

Yanıt: Emperyalizm...

Yabancı dilde eğitimin bunca zararını ortaya koyduktan ve çözüm önerisi olarak "anadilde eğitim + çok daha iyi yabancı dil eğitimi" önerimizin uygulanabilir olduğunu ve günümüzün gelişmiş toplumlarının uygulamakta olduğunu gösterdikten sonra insanın aklına şu soru gelmiyor mu: "O zaman neden bunca yıldır yabancı dilde eğitimin olmazsa olmaz olduğunu düşündük? Neden bu gerçekleri bir türlü göremedik?" Ben buna bir soru daha ekleyeyim ve

ikisine birden tek cevap vereyim: "*Dünyada neden sadece Tunus, Cezayir gibi az gelişmiş (sömürülen) ülkeler yabancı dilde eğitim uyguluyor da biz Türkler de onların izinden gidiyoruz?*"

Bu sorunun cevabı bizi Türkiyemiz üzerinde oynanan emperyalist oyunlara götürecektir. Önce "*Dış güçlerin bizim dilimizle ne alıp veremediği olur ki?*" diyeceksiniz. Açıklayalım: Emperyalist güç bizi sömürmeye kalkıştığında bunu kim engeller, kim uyarır halkı? Aydınlar. İşte bu yüzden adamlar başından beri aydınları parçalamayı, kendine özendirmeyi, kendi gibi yetiştirmeyi amaç edinmiş. Sahi 'misyoner' kelimesi de oradan gelmiyor mu zaten?

İşte bu 'misyoner'likle ilgili olarak 'American Missions in the Near East' adlı eserinde E. Mead Earle'nin dediklerine bir göz atın:

"...misyonların temel işlevi ticarete uygun bir ortam hazırlamaktır. (...) [yerli halkın] Dünya ve Batı uygarlığını yakından tanımaları, o bölgelerdeki halklar gibi yaşama isteğini arttırmakta, bunun da doğal sonucu olarak ticari faaliyet artmaktadır..." (Bir Sap Kırmızı Karanfil, Attilâ İlhan)

Yukarıdaki 'misyon'ların faaliyetlerini anlatan satırlar bana pek yabancı gelmedi, ya size? Sanki bizim bugünkü hâlimizi tasvir ediyor gibiydi, değil mi? Hele şu lâf: "*O bölgelerdeki halklar gibi yaşama isteğini arttırmak.*" Ta yazının başında örneklerle başladık, neler dedik? Amerikan aksanıyla konuşan Türk sunucular, 'Hair Designer Halis', İngilizce isimle çıkan gazeteler, TV'ler, radyolar...

Bir başka örnek; Washington Yakındoğu Politikaları Enstitüsü'nün hazırladığı raporda ABD'nin bölge çıkarları için izlemesi gerektiği yolun ana hatlarından bazıları şunlar: "1- Eğitim kurumlarında din ve etnik ağırlıklı müfredat sağlamak. 2- Özel eğitim kurumlarında YABANCI DİLDE eğitimi teşvik. 3- Atatürkçülük eğitiminde Batı ve ABD karşıtlığının önüne geçmek." (Alper Ballı, 23 Ocak 1999, Cumhuriyet)

Bir şeyi fark ettiniz mi? Madde 1 ne diyor? "Din ve etnik ağırlıklı müfredat". Bu size neyi hatırlatıyor? Hani yukarıda anlattık ya, 100 yıl öncesinin padişahçı kafalarını, değil mi? Yani bugünkü gerici kesim. Ya da "ılımlı islam" mı desek? Madde 2: "Yabancı dilde eğitimi teşvik". Bu da yine yukarıda anlattığımız, ikilemin öbür ayağını doğuran sebep değil mi? Hani dünün 'mandacı' zihniyeti, bugün ise 'baticı' olanlar. O zaman üçüncü madde de çok anlamlı olmuyor mu? Çünkü madde 1 ve 2'yi kim ortadan kaldırmıştı? Mustafa Kemal Atatürk! Şimdi madde 3'ü bir daha okuyalım: "Atatürkçülük eğitiminde Batı ve ABD karşıtlığına engel olmak". Yani Kemalizm'in ayrılmaz parçası olan anti-emperyalistliğine çomak sokmak. çomak sokacak ki madde 1 ve 2 ile mücadele edecek yeni -anti-emperyalist- Kemalistler yetişmesin diye. Üzerimizde dönen tezgâhlar ne kadar da akıllıca planlanıyor, görüyor musunuz?

İşte bu yüzden onca yıldır yabancı dilde eğitim zehrinin farkına varamıyoruz. Kısaca, yabancı dilde eğitim **kültür emperyalizmi zehrinin ta kendisidir, bunun panzehiri ise yeniden Tevhid-i Tedrisat'tir!**